

Bojana Kralj

»Če bo pela mati, bo pel tudi otrok.«

Ljudski napevi v glasbenem opusu skladatelja Ubalda Vrabca

KRALJ, Bojana, prof. glasbe, predavateljica,
Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta,
Cankarjeva 5, SI-6000 Koper,
e-pošta: bojana.kralj@pef.upr.si

784.4:929Vrabec U.

»ČE BO PELA MATI, BO PEL TUDI OTROK.«

Ljudski napevi v glasbenem opusu skladatelja Ubalda Vrabca

Družinsko petje ljudskih pesmi in instrumentalno izvajanje glasbe sta pogojevali Vrabčevo glasbeno ustvarjanje in poustvarjanje v različnih življenjskih obdobjih. Kot skladatelj in zborovodja je prispeval k razvoju glasbenega življenja na Tržaškem in v Sloveniji z dolgoletnim vodenjem pevskih zborov, komponiranjem avtorskih skladb, harmonizacijo in obdelavo ljudskih pesmi. Bogat opus harmonizacij ljudskih pesmi za različne pevske sestave, uporaba ljudskih napevov v instrumentalnih skladbah in v operi, objave priredb ljudskih pesmi v pesmaricah, snemanje skladb na tržaškem in koprskem radiu ter sigla za radio Koper so pomemben del glasbenega ustvarjanja in doprinosa k slovenski glasbeni kulturi.

Ključne besede: ljudska pesem, priredba, skladatelj

KRALJ, Bojana, prof. of music, Lecturer, University of Primorska, Faculty of Education, Cankarjeva 5, SI-6000 Koper, e-mail: bojana.kralj@pef.upr.si

784.4:929Vrabec U.

»IF THE MOTHER SINGS, HER CHILD WILL ALSO SING.»

Folk songs in the musical opus of the composer Ubaldo Vrabec

The singing of folk songs and instrumental musical performance among the family had an impact on Vrabec's musical composition and interpretation throughout his life. As a composer and choirmaster, he contributed to the development of music in the Trieste area and in Slovenia. For many years, he directed choirs, composed his own songs, harmonised and arranged folk songs. His rich opus of arrangements of folk songs for various choirs, the use of folk songs in instrumental performances and in the opera, publication of folk song arrangements in song books, recording of songs in the Trieste region and for Radio Koper as well as the Radio Koper logogram represent an important contribution to Slovenian music culture.

Key words: folk song, arrangement, composer.

Uvod

Ob pogledu na življenje Slovencev v Italiji se nam utrne marsikatera misel o razvoju njihovega kulturnega življenja. Čeprav je bilo in je polno človeškega ognja in kulturne samozvesti, je še danes zaznamovano s prizadevanji za boljše življenje in nacionalni obstoj. Takšna zgodba je v preteklosti zaznamovala tudi usodo skladatelja Ubalda Vrabca. Grenko občutje ga je težilo ob preganjanju na lastnih tleh, ob stiskah in trpljenju izseljencev, s katerimi je v tujini delil usodo. Val nasilja je mladega Ubalda iztrgal iz rodnega kraja in zahteval njegov odhod v tujino. Skladateljeva samozavest in ljubezen do domače zemlje nista dovolili, da bi se podredil tujemu vplivu. Kot človek širokega obzorja se je zazrl v zgodovino bičanega ljudstva, ki je ohranilo dostojanstvo svojega rodu. Bil je preprost, pozorno je prisluhnil človeku in ga spoštoval, v odnosu do ljudi pa si je prizadeval biti dobrohoten. Odločno je odklanjal vse, kar je temu nasprotovalo. Ni poznal pretirane uglajenosti. Življenje in stvarnost sta ga naučila realno gledati na svet. Ni bilo naključje, da so ga vedno zanimali problemi zatiranih. S srcem jih je spremljal in živo sočustvoval s ponižanimi. Sam je bil med pregnanci. Vsa doživetja niso mogla ostati brez odmeva v njegovem umetniškem ustvarjanju. Trpljenje, odpor in pogum so vzbudili v njem ustvarjalno nujno. Kljub revščini, življenju pod tujo oblastjo in nasilju, je Vrabec postal skladatelj, pedagog, violinist, zborovodja, publicist in politik. Hodil je svojo pot, iskal svoje pravice, ustvarjal svoja dela in dokazoval ljudem svojo moč in pravdo za vsakdanji kruh.

Rodil se je 11. decembra 1905 v Trstu, v ulici Scala al Belvedere št. 1, kot Ubald Vrabec, materi Urši in očetu Karlu.¹ V otroški dobi, v kateri je prevladovala revščina in lakota, jim je bila vsakodnevna spremljevalka glasba. Ob večerih so v družini

¹ Vrabčeva mati Urša Brešan se je rodila pri Matjonovih v Tolminu. Bila je dobra pevka in tako kot večina mladih deklet je tudi ona morala od doma. Vrabec je podatek dobil pri prebiranju Tolminskega zbornika leta 1975. Rutar, Tolminska je pesem, str. 290.
Kot služkinja je prišla v Trst in tam spoznala, čevljarja Karla Vrabca iz Pliskovice na Krasu, ki si je tu služil vsakdanji kruh. V Trstu sta se poročila in ustvarila družino. V zakonu sta se jima rodila dva sinova: Vladimir in Ubald. Prvi otrok jima je umrl že v zgodnji mladosti. Kralj, Ubald Vrabec 1905 – 1922, str.18.

Ubald Vrabec (*Zveza cerkvenih pevskih zborov Trst*)

prepevali slovenske ljudske in umetne pesmi. V tem obdobju je začel tudi z igranjem mandoline pod mentorstvom očetovega brata Vincenca, saj je izkazoval izrazito glasbeno nadarjenost. Ob tem prvem glasbilu se je v fantu začela prebujati ljubezen do glasbe. V času šolanja (1912), obiskoval je privatno Ciril – Metodovo šolo v ulici Acquedotto, kasneje pa še v Rojanu, je pisal spise, risal in igral doma mandolino ter prepeval slovenske pesmi v družinskem krogu.² Ko je izbruhnila prva svetovna vojna (1914), je imel Ubald devet let. V Narodnem domu v Trstu so bile v tem obdobju različne glasbene predstave, na katere je zahajal tudi mladi Ubald. Skupaj z očetom sta obiskovala koncerte različnih orkestrrov in pevskih zborov. Navdušenje nad zvokom različnih glasbil sta v mladem Vrabcu vzbudila željo, da bi tudi on igral na izbrano glasbilo. Odločil se je za violino. Tako ga je oče vpisal v šolo Glasbene matice v Trstu v šolskem letu 1917/18 k violinistu Karlu Mahkoti. Vztrajnost in nadarjenost nad glasbenim izvajanjem sta mladega

² Harej, Ubald Vrabec, glasbenik in javni delavec, str. 80.

Vrabca pripeljali v letu 1919 do vključitve v godalni orkester pod vodstvom Viktorja Šonca. Po odhodu Mahkote v Jugoslavijo je pouk violine nadaljeval pri Avgustu Ivančiču. Pri njem je spoznal sošolca Staneta Maliča, s katerim sta začela igrati skladbe za violinski duo. V tem obdobju je v mladem Ubaldu zorela želja po komponiranju prvih skladb. O spominih na ustvarjanje in izvajanje prvih skladb je zapisal: *»Drsal sem že nekaj časa lok po violinskih strunah in zelo rad sem hodil na tiste lekcije, na katerih sva igrala v dveh. S skupnimi močmi sva izvajljala iz violin že kar cele akorde, ki so v moji glavi zveneli včasih kot polni orgelski akordi. Misel, da bova lahko igrala vaje, ki jih bom jaz napisal, se mi je zdela zelo lepa in mi ni dala miru. Tako sem se nekega dne odločil pokazati svoje umetnine učitelju, ki mi je nato svetoval, naj se učim najprej klavirja in nato teoretičnih predmetov, predvsem harmonije.«*³

Igranju violine je sledilo igranje klavirja pri skladatelju Vasiliju Mirku ter kasneje še učenje harmonije. Po požigu Narodnega doma v Trstu, 13. julija 1920, se je kulturno delovanje in življenje tržaških Slovencev preselilo v okoliške kraje. V tem času je Vrabec že začel komponirati prve skladbe. Bile so skladbe za moški zbor, ki jih je prvič pokazal skladatelju Zorku Prelovcu. Ta mu je svetoval, da se mora skladateljske obrti še naučiti. Po razpustu slovenskih društev, se je leta 1924 vpisal na konservatorij Giuseppe Verdi, na oddelek za kompozicijo in klavir. Kompozicijo je študiral pri Vitu Leviju, violino pa pri Bediniju. V času študija glasbe pa so doma vedno prepevali večglasno slovenske ljudske in umetne pesmi. Včasih se jim je pridružil še kdo izmed hišnih prijateljev. Med prijatelji je izstopal Tone Hreščak, kateremu se je porodila misel, da bi se pri njih sestajali v večjem številu. In tako je nastal moški zbor petnajstih pevcev. Za gradivo je vzel pesmarico za moški zbor ljubljanske Glasbene matice.

Po odhodu zborovodje in skladatelja Frana Venturinja v Jugoslavijo je moški zbor Kolo pri Sv. Jakobu v Trstu ostal brez zborovodje. Tako je devetnajstletni Vrabec prevzel vodenje še tega zбора, h kateremu so kasneje pristopila še dekleta in nastal je mešani pevski zbor. Zbor Kolo je vodil tri leta (1924 – 1927), dokler ni začel fašistični režim

razpuščati slovenske organizacije, športna društva, pevske zборе idr.⁴ Avgust Ivančič ga je med tem časom napotil na študij violine v Bologno, kjer je leta 1927 diplomiral. Študij kompozicije je zaključil v Trstu leta 1929.

Po razpustu slovenskih zborov leta 1928 je ostal le pravoslavni zbor, ki je izvajal poleg pravoslavnih skladb tudi slovenske skladbe. V zboru, sestavljenem izključno iz Slovencev, je pel tudi Vrabec. Po odhodu skladatelja in zborovodje Vasilija Mirka v Jugoslavijo, je leta 1929 zbor prevzel Stane Malič in kasneje še Ubald Vrabec, a le za osem mesecev, saj se je v jeseni 1929 izselil v Argentino.⁵

Fašistično nasilje, ki se je ob koncu dvajsetih let prejšnjega stoletja že krepko in povsem odkrito razbesnelo nad Primorskimi Slovenci, je občutil tudi Ubald Vrabec, takrat že zrel mladenič na začetku svoje glasbene kariere. Mnogi so začeli zapuščati fašistični pekel in so odšli v Jugoslavijo, v ZDA, manjši del prebivalstva pa je odšel v Brazilijo, Kanado in Argentino.⁶ Vrabec se je odločil za Argentino na pobudo svojega očeta, čeprav ga je mikala Jugoslavija, kamor so odhajali nekateri glasbeniki pred njim. Na željo staršev se je pred odhodom poročil z mlado in glasbeno nadarjeno pianistko Emo Gombač.⁷

Ob prihodu v Buenos Aires je doživel prve neprijetne trenutke. Razočaranje v društvu Ljudski oder in negativen odnos članov do njega, so v mlademu Vrabcu zbujali željo in domotožje po vrnitvi v domovino. Po prekinitvi stikov z Ljudskim odrom je opravljal le priložnostna dela, da sta z ženo lahko preživela obdobje odhoda v domovino. V tem času je začel izhajati slovenski humoristični list Čuk na palici, v katerega je svoje članke prispeval tudi Vrabec. Istočasno je prepeval v pravoslavnem zboru in krajše obdobje vodil moški pevski zbor kulturnega društva Ljudski oder (1929 – 1930). Iz Buenos Airesa je odšel v Cordobo, kjer je obstajalo Slovensko prosvetno društvo. Nekaj mesecev je po-

³ Nedoh, *Ubald Vrabec med nagrajenci*, str. 211.

⁴ Harej, *Ubald Vrabec, glasbenik in javni delavec*, str. 79.

⁵ Kralj, *Ubald Vrabec 1905 – 1992*, str. 32, 34.

⁶ *Izseljenci v južni Ameriki. Enciklopedija Slovenije*, 4. knjiga, str. 223.

⁷ *Ubald Vrabec in Ema Gombač (hči Jožeta in Angele Vodopivec) sta se poročila 11. septembra 1929 v rojanski cerkvi v Trstu. Certificato Ubald Vrabec.*

Pevski zbor Kolo Trst, dan pred razpustitvijo, 1927 (*Zveza cerkvenih pevskih zborov Trst*)

učeval violino, vodil tamkajšnji pevski zbor (1930 – 1931) in igral orgle. V tem času delovanja je dobil rešeno prošnjo za vrnitev v domovino. Tako sta se z ženo vrnila v Evropo, avgusta 1931. Na pobudo skladatelja Vasilija Mirka sta prišla v Maribor, kjer je deloval že njun prijatelj in skladatelj Karol Pahor.⁸

V Mariboru je od leta 1931 dalje vodil moški pevski zbor Grafika in služboval skupaj z ženo Emo⁹ na Glasbeni matici, kjer je poučeval violino in igral v orkestru. V letih od 1933 do 1936 je postal začasni ravnatelj Glasbene matice.¹⁰ Poleg poučevanja na glasbeni šoli Glasbene matice sta Ubald in njegova žena poučevala tudi v Železničarskem društvu Drava. Ob aktivnem glasbenem poučevanju sta si ustvarila družino¹¹ in vztrajno izvajala svoje obveznosti. V tem obdobju je Vrabec

začel komponirati skladbe za pevski zbor in instrumentalna dela. Prve instrumentalne skladbe so bile namenjene za šolsko rabo. Tako je pisal skladbe za violino in klavir, priredbe ljudskih pesmi za dve violini, kasneje pa še valčke, menuete, romance in druge krajše skladbe. Za odrasle zборе – moške in mešane, so v tem obdobju nastale pomembne zborovske uglasbitve: Sinoči me dekle je vprašalo, Kralj Matjaž, Udar na udar, Naša zelja, Punt, Kresno jutro in Trbovlje. Za orkester je napisal simfonično pesnitev Štiri dobe ali Naša pot in leta 1939 prejel drugo nagrado mariborskega Umetniškega kluba. Poleg komponiranja in službovanja je leta 1935 sprejel še vodenje emigrantskega pevskega zbora Jadran, ki ga je pred njim vodil Primorec Jože Lah.¹²

⁸ Harej, Ubald Vrabec, glasbenik in javni delavec, str. 79.

⁹ Vrabčeva žena Ema Gombač je na glasbeni šoli Glasbene matice poučevala klavir kot honorarna učiteljica v šolskih letih od 1931/32 do 1939/1940. Pokrajinski arhiv Maribor.

¹⁰ Pokrajinski arhiv Maribor, 30. 6. 1938.

¹¹ V Mariboru sta se jima rodila hči Neva in sin Ubald.

¹² Ubald Vrabec je pod vodstvom zborovodje Jožeta (Josipa) Laha tudi pel v omenjenem zboru. Zborovodja Jože Lah je bil doma iz Dutovelj na Krasu. Bil je ded znane novinarke Primorskega dnevnika Trst in radia Koper Neve Lukeš. Njenega brata Ervina je Vrabec učil violino, Vrabčeva žena Ema pa Nevo Lukeš klavir. Lukeš, Delčki našega vsakdana, str. 13.

Vrabec se je zavedal nacionalnega poslanstva in ga kot predhodni zborovodja s pomočjo zbora izražal skozi slovenske pesmi. Dejal je: »*S pesmijo opominjamo našo javnost na naš narodni čut in ponos, ki naj bo odlika zlasti onih, ki živijo ob naših državnih mejah. Naša lepa narodna pesem, ki je čustvena in blagovozvočna in iz katere veje slovenski duh, zasluži, da jo nesemo med narod, kjer se je prav rodila.*«¹³

Z zborom Jadran je uspešno nastopal tudi v drugih krajih Jugoslavije: v Beogradu, Skopju, Zagrebu, Novem Sadu, Ljubljani, Celju, Ptuj in Murski Soboti. Zbor so sestavljali prvotni emigranti, ki so prišli v Maribor takoj po končani prvi svetovni vojni. Tako so leta 1932 ustanovili društvo Nanos, leto kasneje pa še mešani pevski zbor. Stiki med obema društvoma Jadran in Nanos so bili zadovoljivi, zato so predlagali združenje obeh društev in pevskih zborov. Tako je bil 10. septembra 1939 v Narodnem domu ustanovni zbor društva Jadran – Nanos. V kulturnem programu sta nastopila združena pevska zbora društva pod Vrabčevim vodstvom. Delovanje društva je bilo kratkotrajno, saj se je bližal čas razpuščanja društev, katere je zahtevala Italija, da se morajo v Jugoslaviji razpustiti društva primorskih emigrantov. Tako so morali razpustiti društvo Jadran – Nanos in na Vrabčevo pobudo so ustanovili novo društvo z imenom Kolo, saj je v letu 1938/39 hotel počastiti spomin na tržaško društvo Kolo. Društvo in pevski zbor sta delovala do aprila 1941, ko je pevski zbor Kolo imel zadnji koncert, 2. aprila 1941, v Unionski dvorani v Mariboru.¹⁴

Ko se je začela druga svetovna vojna, se je Vrabec z družino umaknil za krajši čas v Ljubljano in se maja 1941 vrnil v Trst. V Trstu si je poiskal delo pri založbi Casa musicale Giuliani kot prepisovalec in lepopisec. V tem vojnem času je vodil tudi mešani mladinski pevski zbor v Gropadi, za katerega je komponiral priredbe ljudskih pesmi in se leta 1942 vključil v terenski odbor Osvobodilne fronte 1. okraja.¹⁵

Po osvoboditvi leta 1945 je bil sprejet v službo pri Prosvednem odseku MOS Trst kot referent za glasbo. V delovnem razmerju prosvednega odseka oz. PNOO je ostal vse do leta 1949, ko se je zaposlil na Glasbeni matici v Trstu. Tu je poučeval violino, vodil orkester, pevski zbor, urejal glasbeno revijo Glasbeni vestnik, vodil tečaje za zborovsko dirigiranje (1956-1958), komponiral skladbe za učence, pevske zборе, nastajala so instrumentalna dela ter deloval je kot zborovodja pri različnih zasedbah pevskih zborov v Trstu in okolici (Komorni zbor Trst/Zbor Jacobus Gallus, Mešani pevski zbor Barokvlje, Mešani pevski zbor Slavko Škamperle, Mešani pevski zbor Lipa Bazovica, Cerkvni mešani pevski zbor Opčine, Srbski pravoslavni zbor Trst). S poučevanjem na Glasbeni matici v Trstu je prenehal leta 1961, ko se je upokojil.¹⁶

Nagrobni spomenik Ubalda Vrabca v Rodiku pri Kozini
(Zbirka avtorice)

V zadnjem obdobju svojega življenja je nadaljeval s komponiranjem, z vodenjem pevskih zborov, s pisanjem člankov o glasbi v različne časopise in revije, deloval v kulturnih organizacijah in se ukvarjal s političnimi vprašanji ter aktualne do-

¹³ Lepota naše pesmi osvaja našo mejo (Iz razgovora z zborovodjo Jadrana prof. Vrabcem). Mariborski večernik Jutra, 8. 5. 1937, str. 3.

¹⁴ Kralj, Ubaldo Vrabec 1905 – 1992, str. 46 – 47.

¹⁵ Prav tam, str. 51 – 57.

¹⁶ Prav tam, str. 76 – 95.

godke satirično pisal v časopis Primorski dnevnik (rubrika Mihec in Jakec). Večkrat je bil tudi član žirij pevskih tekmovanj v Celju in Mariboru. Njegova življenjska pot se je končala 27. januarja 1992 v izolski bolnišnici. Na njegovo željo so ga pokopali v Rodiku pri Kozini, 29. januarja 1992.¹⁷

Ubaldo Vrabec – skladatelj

Prvo pomembno obdobje komponiranja Ubalda Vrabca sodi v čas službovanja v Mariboru (1931-1941). V tem obdobju je napisal prve zborovske in instrumentalne skladbe. Bilo je plodno in uspešno obdobje ustvarjalnosti, obogateno in nagrajeno kot dobro opravljeno delo. Drugo obdobje ustvarjalnosti se je začelo po končani drugi svetovni vojni (1945) in je trajalo vse do leta 1975, ko so nastale poleg zborovskih in instrumentalnih del še vokalno-instrumentalna dela. Tretje obdobje Vrabčeve ustvarjalnosti sega od leta 1976 do smrti leta 1992. Skladatelj je tedaj ustvarjal dela, ki se bistveno razlikujejo od prejšnjih dveh obdobj. Skladbe so bile namenjene izvajalcem, napisane po naročilu. V tem obdobju je ustvaril še najzahtevnejšo skladbo, opero, o kateri je premišljeval zelo dolgo. Z opero Tolminski punt se je poklonil svojim koreninam, katerim je pripadal.

Kompozicijski stavek Ubalda Vrabca bi težko primerjali z deli njegovih sodobnikov, kajti izbral je svojo pot. Začetki komponiranja prvih skladb izhajajo še iz časa študija kompozicije pri prof. Vitu Leviju, ko se je navduševal za Richarda Wagnerja. Kot je večkrat sam dejal, je imel doma klavirske izvlečke nekaterih Wagnerjevih oper. Prav tako se v tem času ni mogel izogniti vplivom ruskih skladateljev: Modesta Petroviča Musorgskega, Sergeja Rahmaninova in Mihaela Glinke. Čim bolj se je poglobljal v skrivnostni svet harmonije in kontrapunkta, tem večje je postajalo njegovo zanimanje in ljubezen do Bachovih del. Njegova glasbena govorica mu je bila vzor ustvarjanja vokalnih skladb. Pri tem pa ni šlo le za posnemanje Bachovega kontrapunkta. Ubald Vrabcu je glasbeno tkivo tega baročnega skladatelja le osnova, ki jo prežema z lastno invencijo in skladateljsko osebnostjo ter s pridobitvami moderne harmonije. Poleg J. S. Bacha je imel za vzornike še Orlanda di Lassa, Jacobusa

Gallusa in G. P. da Palestrino. Vsi skladatelji so mu pomagali širiti glasbeno obzorje in poglobljati kompozicijsko znanje. Toda pri komponiranju je Vrabec hodil svojo pot. Sam je dejal: »Vedno sem poslušal tuje avtorje z bojaznijo, da ne bi podlegel njihovem vplivu. Zato sem sam sebi dopovedoval: tako ne smeš pisati; če hočeš kaj povedati, povej po svoje. Razumljivo je, da sem se strastno izogibal vsaki imitaciji in če sem morda ugotovil, da ta ali ona skladba spominja na kakšnega znanega avtorja, sem jo pri priči zavrzel.«¹⁸

V čem je skrivnost Vrabčevega uspeha? Uspeh njegovega komponiranja je, kot je sam večkrat dejal, da s težavo komponira, svojih del ne stresa iz rokava, ne zadovolji se zlahka, kar napiše, vsako noto premetava iz takta v takt.¹⁹

Poleg tujih skladateljev je občudoval tudi slovenske skladatelje: Antona Lajovica, Janka Ravnika, Danila Švaro idr. Zanimivo je Vrabčevo gledanje na umetnost komponiranja, ki predpostavlja dobro poznavanje kompozicijske tehnike, zahteva veliko vztrajnega dela, koncentracijo in napor, kajti skladati pomeni premišljevali, preizkušati in piliti. Vrabec je gledal kritično na umetnost komponiranja in v njej je zastopal določene smernice, katere je predstavljal na svojih predavanjih. Vrabčev glasbeni opus je obsežen. Zavzema dela na vokalnem, instrumentalnem in vokalno-instrumentalnem področju. Dela na zborovskem področju je podredil sredstvom vokalne polifonije, zato je njegovo ustvarjanje klasicistično opredeljeno. Na področju instrumentalne glasbe pa se je naslanjal na novoromantično govorico.²⁰

Ljudski napevi

»Če bo pela mati, bo pel tudi otrok,« je večkrat izjavljal skladatelj in zborovodja Ubaldo Vrabec. Izhajal je iz tega, da morajo otroci peti, saj bo le tako ostala slovenska pesem živa, otrokov posluš se bo s petjem razvijal, odnos do glasbe bo postal pozitiven. Zato so v njegovem glasbenem opusu številne skladbe z ljudskimi napevi. Najdemo jih v

¹⁷ Prav tam, str. 75.

¹⁸ Grilc, Ubaldo Vrabec, str. 26.

¹⁹ Grilc, Ubald Vrabcu za 80. rojstni dan, Primorski dnevnik, 11. 12. 1985, str. 5.

²⁰ Kralj, Ubaldo Vrabec 1905- 1992, str. 97, 101.

priredbah za različne zborovske zasedbe in vokalne sestave, v instrumentalnih delih (komorna dela, simfonične pesnitve), v operi Tolminski punt in znani radijski sigli za radio Koper.

Prve priredbe ljudskih napevov je Vrabec napisal za šolsko uporabo na glasbeni šoli Glasbene matice v Mariboru, ko je priredil prve narodne pesmi za dve violini. Omenjene priredbe ljudskih napevov za dve violini so člani odbora Glasbene matice na seji odbora, 16. novembra 1936, potrdili, da se lahko izdajo in založijo omenjeno število priredb narodnih pesmi, namenjenih nižjim letnikom violinskega pouka. Takratni ravnatelj Marjan Kozina je menil, »da bi njegova zbirka pri pouku izvestno služila, ker je sestavljena tako, da učenca zanima in veseli, pri tem pa se strogo drži postopa pouka po Ševčeku.«²¹

S priredbami ljudskih pesmi je nadaljeval po odhodu iz Maribora v Trst. V času vodenja mešanega mladinskega pevskega zbora v Gropadi je skomponiral nekaj tri in štiriglasnih slovenskih ljudskih pesmi, katere so naskrivaj prepevali ob slovenskih kulturnih praznikih (Prešernova, Gregorčičeva proslava). Nadaljeval je v času vodenja Komornega zbora tržaškega radia, od leta 1945 dalje. Za potrebe radijskih oddaj je pisal priredbe za sopran, alt in klavir. Nastalo je 22 priredb slovenskih ljudskih pesmi, od katerih je šest priredb izšlo v pesmarici Slovenske narodne pesmi, ki jih je leta 1947 izdala Slovensko hrvaška prosvetna zveza v Trstu.²² Ostale priredbe so še danes v rokopisih. To so: Kaj ti je deklica, Pojdam u Rute, Sem deklica mlada vesela, Kukov'ca, Jutranja, Jaz sem revna deklica, Dekle na vrtu zelenem sedi, Mrzel veter tebe žene, Terezinka, Ne bom se možila, Ena ptička priletela, Bom šuštarja vzela, Hribčki ponižajte se, Kaj pa ti pobič, Ko ptičica, Dekle je po vodo šlo, Sirota, Kako bom ljubila, Oglar, Moj fantič je v Tirole vandra, Kaj pa fantič dela in Se davno mrači. Ljudske pesmi iz

slovenskih pokrajin so preprosto harmonizirane z dodano klavirsko spremljavo. Skladatelj je z njimi želel obogatiti ljudsko dvoglasno petje. Pri izboru besedil se je opiral na ljubezenske tekste, saj jih je namenil dvema ženskima glasovoma.

Naslovnica Slovenske narodne pesmi za sopran, alt in klavir (Zbirka avtorice)

V času vodenja Komornega zbora Trst so nastajale tudi priredbe ljudskih pesmi za ženski zbor in za potrebe oddaj na tržaškem radiu. Ko je delovanje zbora nekaj let mirovalo, je skladatelj vodil različne vokalne sestave, kateri so za radijske potrebe snemali ljudske pesmi. Tako je skladatelj komponiral priredbe ljudskih pesmi za dva ženska vokalna sestava: ženski tercet Metuljček (v katerem so pele: Anica Ščuka, Nerina Pettiroso Pelicon in Nada Okroglič) in ženski kvartet Večernica (v sestavi: Nerina Pettiroso Pelicon, Anica Ščuka,

²¹ Podobna zbirka Serajnikovih priredb je že pošla, tako da Glasbena matica v Ljubljani, ki je po omenjenih priročnikih spraševala, ni mogla dobiti desetih izvodov. Ravnatelj Marjan Kozina je menil, da bi bilo dobro Serajnikovo zbirko, »ker je ta pri pouku res koristna in bi se lahko prodajala,« nadomestiti z novo izdajo. Pokrajinski arhiv Maribor.

²² Ženski duo sta sestavljali Anica Ščuka (sopran) in Danica Trobec (alt). Pesmi sta prvič zapeli 2. 9. 1946 na tržaškem radiu. Kronika Komornega zbora.

POJDAM U RUTE

Počasi

mf *p*

p

1. Poj-dam u ru-te, u ru-te tam čer je
2. Tam dol po-klek-nem, po-klek-nem mau po-ze-

p *m.s.* *m.s.*

1. mráz tam čer moj šo-cej, moj šo-cej
2. bram da n'bo moj šo-cej, moj šo-cej

m.s. *m.s.* *m.s.*

1. je po-koj - pan.
2. le - žal koj sam.

m.s. *m.s.*

Pojdam u Rute iz zbirke Slovenske narodne pesmi (Zbirka avtorice)

Danica Trobec in Nada Okroglič).²³ Za oba sestava je priredil naslednje ljudske pesmi: Kaj pa fantič dela, Kaj ti je deklica, Rasti mi, rasti, Vsi so prihajali, Ciganska sirota, Goreči ogenj, Ko ptičica sem pevala, Slušaj mati, Na brigu, Protuletje, Maglica, Rudeči sarafan, Slepec, S'm še mih'na b'va, Moj puobič, Sirota, Ne bom se možila, Soča voda, Svarilo, Moj fantič je prijezdil, Suzno oko moje, Zove majka čerku, Dorica, Pod kopinom, Imela sem sineka, Ivek, Terezinka. Poleg slovenskih ljudskih pesmi je izbiral in harmoniziral tudi, njemu zelo priljubljene, dalmatinske napeve.²⁴ Ljudske pesmi za ženske vokalne sestave in za ženski pevski zbor so harmonsko zelo različno obdelane, saj se je skladatelj zavedal, da mora pevska zasedba skladbo uspešno izvajati. Ker pa je vokalni razpon melodije na določenih mestih nekoliko obsežen, si je skladatelj postavljajl vprašanje: »Katera tonaliteta najboljše zveni v ženski zasedbi?«²⁵ Zavedal se je, da je prava izbira tonalitete tista, v kateri bo skladba za ženski zbor zazvenela. Kar je napisal, je moralo zveneti, saj se je zavedal, da zborovodkinje vodijo dobre zборе in je njihovo delo uspešno.²⁶

Za Komorni zbor Trst, ustanovljen leta 1945, za potrebe slovenskih oddaj na tržaškem radiu, je harmoniziral številne ljudske pesmi, saj so bile potrebe za radijske oddaje v živo zelo dobrodošle,²⁷ prav tako pa je moral s pevsko zasedbo vsako skladbo hitro naštudirati in nato še izvajati. Tako so nastale naslednje harmonizacije ljudskih pesmi: Barčica, Dober večer, Rasti rožmarin, Al' me boš kaj rada imela, Dekle na vrtu zelenem sedi, Koračnica fiskulturnikov, Bratci veseli, Prelepa je gorjanska fara, V dolinci prijetni, Gor čez jezero, Lepa ptica, Pojdam u Rute, Polževa ženitev, Vrabčeva, Drežniška, Zagorski zvonovi, Kaj oštirji delajo, Beri rožmarin zeleni, Gularja sen tiela jmiet, Oj, božime, Ribičeva pesem, Tri dalmatinske, Grenka smrt, Rasti mi,

rasti, Kaj ti je deklica, Mrtvak ženin in Sirota.²⁸ Ob preimenovanju Komornega zbora v zbor Jacobus Gallus so nastale še naslednje harmonizacije ljudskih pesmi: Kambrca, Peščalka, Za slovu, Kej me b'š taku zamjeru, Zgeblena lebjezen, Hvalile se Kaštelanke, Ko ptičica sem pevala, Nocoj pa, oh, nocoj, Po cesti gre, Polka je ukazana, Protuletje, Reva vdovčeva, Tedaj pa zbogom, Temna noč, Pogovor z ljubico, Ne boš, ne boš, Milica in Bom šel na planince.²⁹ Med izstopajočimi harmonizacijami ljudskih pesmi sodijo: Bratci veseli, Polževa ženitev, Kaj ti je deklica, Po cesti gre, Barčica, Gularja sen tiela jmiet, Protuletje in Polka je ukazana. Prav slednja sodi med najboljše obdelave Vrabčevih ljudskih pesmi, ki jih je skladatelj namenil mešanemu pevskeemu zboru. V njej je pokazal svojo mojstrovino harmonije in kontrapunkta, saj ga ni obremenjevala misel, kateri zbor bo skladbo pel.³⁰ Poleg priredb slovenskih ljudskih pesmi najdemo v Vrabčevemu opusu tudi priredbe dalmatinskih, medžimurskih in italijanskih ljudskih pesmi. Za harmonizacijo italijanskih pesmi je izbral tržaške ljudske pesmi, katerim je napisal tudi orkestralno spremljavo. To so: La bora, La banda, Le galine, Inverno moderno, La mula de Parenzo, Chi no ga bora, La solita storia, Dov' é la mia Rosina. Omenjene harmonizacije ljudskih pesmi je izvajal s Komornim zborom Trst in vojaškim orkestrom ter jih 3. maja 1953 posnel na koprskem radiu.³¹ Orkestralno spremljavo sta dobili tudi skladbi Gularja sen tjela jmiet in Kej me b'š tako zamjeru, ki jo je napisal skladatelj Vinko Štrucel za 32. tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Izvedeni sta bili leta 2001, partituri pa sta izšli pri Javnem skladu RS za kulturne dejavnosti.

Leta 1976 je Zveza cerkvenih pevskih zborov izdala in založila 13 ljudskih pesmi za mešane zборе v zbirki Ljudski napevi. V njej so objavljene nekatere priredbe prvič, ostale priredbe pa so bile objavljene v drugih notnih zbirkah. V zbirki so objavljene naslednje ljudske pesmi: Barčica, Dober večer, Grenka smrt. Kaj ti je, deklica, Mrtvak ženin, Ne tožim,

²³ Vokalni sestavi so nastali leta 1961. Poleg ženskih sestavov sta delovala tudi: mešani vokalni kvartet (Anica Ščuka, Nerina Pettiroso Pelicon, Ladi Vodopivec in Aleksander Žerjal) in moški kvartet Zarja (Ladi Vodopivec, Stanko Birska, Aleksander Žerjal in Ivan Sancin). Na tržaškem radiu so snemali od 21. 7. 1961 do leta 1964. Kronika Komornega zbora.

²⁴ Kronika Komornega zbora Trst, avtorjevi zapisi in urejanje kronike, rokopis kronike.

²⁵ Vrabec, Zborovodjevi spomini, str. 33 – 34.

²⁶ Kralj, Ubald Vrabec 1905 – 1992, str. 124.

²⁷ Vrabec, Ubald. Zbor Jacobus Gallus, str. 45.

²⁸ Kronika Komornega zbora Trst.

²⁹ Kronika Komornega zbora.

³⁰ Kronika Komornega zbora.

³¹ Kronika Komornega zbora.

O na pot' san jo srečo
(Podvršč)

Moški zbor *prireديل*
U. Vrabec

1. O na pot' san jo sre - čo 'no bie - lo an
2. O na ho - di pred me an pred mo - je o -
3. O le ti - ste sta zé, k'so po-prej mo - je

1. rde - čo, je ja - la: ja, ja, de to jub - ca mo - ja.
2. či, ker te vi - det na morem od ti - s - te no - či.
3. ble, je pre - ra - slo gr - mor - je an ze - le - ne tra - ve.

Rokopis ljudske pesmi z likovnim delom skladatelja (Zbirka avtorice)

Njega ni, Po cesti gre, Polževa ženitev, Protuletje, Rasti mi, rasti, Reva udovčeva in Sirota.³²

Za moški zbor je Vrabec tehtno obdelal le nekaj ljudski pesmi, ostale je preprosto harmoniziral, da so jih pevci lahko prepevali po različnih veselica, prireditvah ali proslavah. Zneane priredbe ljudskih pesmi so: Bratci veseli, Luna, lunica, Eto pletem mrižu svojo, Konj'ča imam, O, le mamka vi, vi,

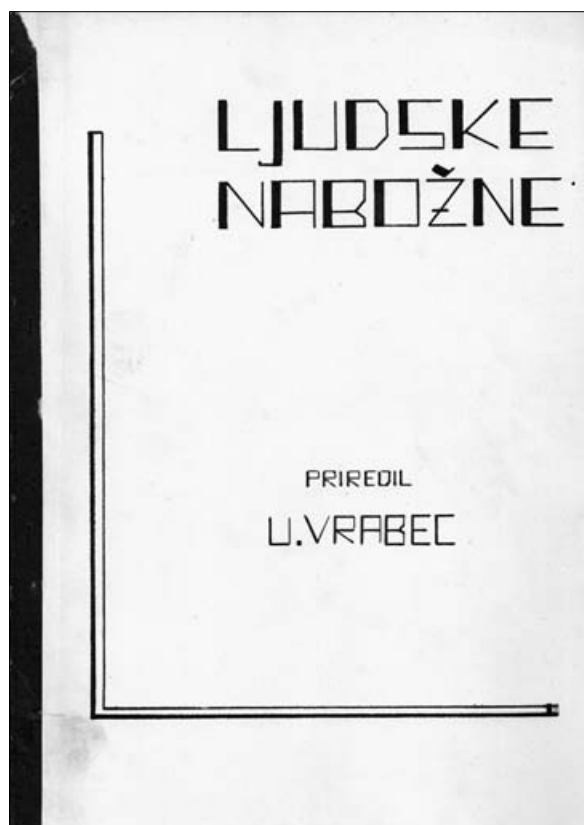
³² Vrabec, Ljudski napravi.

Nikdar na svetu lepšega ni, Voda mi teče, Jub'ca je za lip'co stala, Kaj ti je deklica, Leži, leži ravno polje, Dekle pere, Pepca, Dober večer, Njega ni, Majolčica, Ko b'sodov ne b'lo. Pri harmonizaciji ljudskih pesmi je Vrabec rad posegal tudi po dalmatinskih pesmih. Dalmatinski melos mu je bil zelo priljubljen in ker ga je občutil kot bogato harmonsko strukturo, ga je prenesel v svoj glasbeni opus. Ena izmed njih je priredba ljudske pesmi Eto pletem mrižu svojo (Ribičeva pesem). Med priredbami ljudskih pesmi za moški zbor najdemo tudi pesmi,

ki jih je Vrabec prevzel od drugih skladateljev in jih priredil v svoji kompozicijski tehniki. Tako je izbral nekaj pesmi iz zborovskega opusa Riharda Orla, katere je priredil v letih 1943 – 1954. To so: Konjiča imam, O, le mamka, vi, vi, O, na pot'san jo srečo, Gor in dol po sried vasi, Jubca je za lipco stala, Dober večer, Dekle pere, Njega ni, Leži, leži ravno polje, Kaj ti je deklica, Ko b' sodov ne b'lo, Majolčica, Oj, dekle, kaj s 'tak žalostno, Pepca. Nekatere od naštetih pesmi so bile objavljene v pesmaricah Glasbene matice, ostale pa so še danes v rokopisih. Vrabec pri izbiri ljudskih pesmi ni ostal zvest le slovenskim ljudskim pesmim ter nekaterim dalmatinskim, temveč je priredil tudi tržaške ljudske pesmi za moški zbor: La mula de Parenzo in In mezzo al mar. Obema pesmima je dodal še orkestralno spremljavo.³³

Priredbe ljudskih pesmi je Vrabec namenil tudi mladinskemu pevskeemu zboru. Dve priredbi: Čuk se je oženil in Polževa snubitev sta namenjeni troglasnemu zboru. Prva priredba ljudske pesmi je interpretacijsko zelo bogata, izvajalcem in poslušalcem nudi zvočno paleto dogajanja od začetka pa vse do zaključka pesmi. Pri drugi priredbi ljudske pesmi Polževa snubitev se je skladatelj pri komponiranju posluževal načela, da mora biti kitična pesem oblikovno zgrajena tako, da ne ustvarja pri izvajalcu in poslušalcu dolgočasje, temveč da se iz kitice v kitico dogaja nekaj novega³⁴.

Priredbe ljudskih pesmi najdemo tudi v glasbenem opusu Vrabčeve cerkvene in sakralne glasbe, namenjene izvajanju pri cerkvenih obredih ali pa na koncertnih odrih. Pravi prelom za skladatelja je bil drugi vatikanski koncil, ki je uvedel v cerkve narodne jezike in s tem rešil problem rabe slovenskega jezika pri bogoslužju. Za Vrabca je bilo to veliko dejanje. Njegova prisotnost na cerkvenem področju je postala trajna in dejavna. Med cerkvenimi pesmimi, namenjenimi petju pri obredu ali na koncertih, sodijo harmonizacije 43 ljudskih nabožnih pesmi, ki so nastale v letih 1961/62. V tej sezoni je dr. Niko Kuret v Trstu pripravljaval oddaje za slovensko postajo tržaškega radia Ljudska opravila in opasila. V oddajah je bilo tudi petje ljudskih nabožnih pesmi, ki jih je dr. Kuret dobil

Naslovnica notne zbirke Ljudske nabožne (Zbirka avtorice)

iz raznih slovenskih narečnih pokrajin. Vrabec je te napeve harmoniziral za mešani in moški zbor ter dodal še nekaj svojih pesmi, ki jih je za potrebe radia napisal že prej. To so bile harmonizacije za moški in mešani kvartet. Nekatere pesmi je tudi predelal ali poenostavil harmonizacijo ter jih v letu 1961 posnel na tržaškem radiu. Kasneje je vse pesmi naštudiral tudi z zborom Jacobus Gallus in jih pel v omenjenih oddajah. Leta 1974 se je odbor Zveze cerkvenih zborov iz Trsta dogovoril s skladateljem o natisu pesmi v zbirki Ljudske nabožne. Tako so se ohranile harmonizacije in priredbe nekaterih redkih ljudskih napevov. Tega leta je bila Ubaldu Vrabcu podeljena nagrada Vstajenje, ki jo vsako leto podeljuje Slovenska prosvetna zveza iz Trsta ustvarjalcem izven matične domovine za zbirko pesmi Ljudske nabožne in Mašo št. 5. V zbirki so pesmi razporejene skozi liturgično leto: božične: Svitej se, svitej, Eno novo pošto, Dopljen je, Svet Jožef in Marija, Tam stoji pa hlevček, Jožef, prileten mož, Vstan' Jurca, Ura je plnoči, Nikar ne dremajte, Ljub' Jesušček zdiše; novoletne: Možem za nov' let talamo, Z Bogom smo začeli; trikraljevske: Ta svetla zvezda, Na pjesma žalima, Mi smo tej tri kraljetarji, Kaj so

³³ Kronika Komornega zbora.

³⁴ Kralj, Ubald Vrabec 1905 -1992, str. 124.

27

Marija je po polji rajžava

Zmerno

S
A
T
B

mf

1.2.3. Ma-rija je po po-lji raj-ža-va, protinjejpa prideta, oj

mf

1. Kaj delata, kaj se-kata, oj cimpermana
2. Kaj delata, kaj tolče-ta, oj ko - - va-ča
3. Kaj delata, kaj spletata, oj ju - - da

1. cimpermana dva. *m.*

2. ko - va-ča dva.

3. ju - da dva.

1. dva?
2. dva?
3. dva?

Le
Le
Le

Mi de-lama in se - kama oj križ za Je-zu-sa,
Mi de-lama in tol - čema oj šreblje Je-zu-sa,
Mi de-lama in sple-tama oj kro-no Je-zu-sa,

1. de - lajta, le sekaj-te, na ten-ko, na drobno, da Je-zuso-va
2. de - lajta, le tol-čita, na ten-ko, na drobno, da Je-zuso-va
3. de - lajta, le spletajta na ten-ko, na drobno, da Je-zuso-va

m.

1.2.3. martra po-laj-ša-na bo.

Rokopis skladbe Marija je po polji rajžava iz zbirke Ljudske nabožne (Zbirka avtorice)

pa to..., Iz Jutrove dežele, Na nebu zvezda; svečniške: Mi od svečenske Device, Mi Marijo počastimo, Kaj vam čemo; postne: Počeščena leva rana, Marija je po polji rajžava, Kristjani veselimo, Tri rož'ce so zbrane; vnebohodne: S prošnjam' današnji dan, Jezus je šel gori, Praznik svet, Ta dan nam je pr'teku; binkoštni: Oh, kako so srečni, O sveti Duh, Le v nebesa; Marijine: Lepa si, roža Marija, Že slavčki žvrgolijo, Ena tička, Pesem barbanskih romarjev; svetniške: Hvalen bodi, Kresnica znamenje nam dava, Sveta L'cija, Vsi svetniki; blagoslovne: Aj, sveti kruh, Glasne usta, Krščanske dušice.³⁵

Leta 2018 je izšla dopolnjena izdaja Ljudskih nabožnih pesmi s priredbami ljudskih pesmi, ki jih je Vrabec pisal in namenil Tržaškemu oktetu ter z božičnimi skladbami (Poslušajte vsi ljudje). Za izdajo dopolnjene zbirke je poskrbel zborovodja Janko Ban iz Trsta, izdala in natisnila jo je založba Nomos iz Trsta v sodelovanju z Zvezo cerkvenih pevskih zborov in s Slovensko Prosvetno zvezo iz Trsta.³⁶

Ljudske pesmi najdemo tudi v instrumentalnih skladbah. V času službovanja na Glasbeni matici v Mariboru je napisal priredbe ljudskih pesmi za dve violini; v času službovanja na Glasbeni matici v Trstu pa je priredil skladbe ljudskih plesov za komorno zasedbo: klarinet, harmonika in kontrabas. To so: Stara polkica, Štehvovski kalop in Dopaši. Skladbe so posneli na tržaškem radiu 14. oktobra 1961. Vse skladbe so še vedno v rokopisih.³⁷

Med orkestralnimi deli je skladba za simfonični orkester, ki je nastala po naročilu športnega društva Polet iz Opčin pri Trstu. Skladatelj jo je poimenoval Glasba za kotalkarski nastop. V njej je uporabil napeve slovenskih ljudskih pesmi in plesov, katere je združil v zaporedje plesnih stavkov. O skladbi je napisal v svojih spominih: »Ko je pri openskem športnem društvu Polet bil zelo aktiven kotalkarski odsek, so me povabili na sestanek, kjer so mi izročili celo vrsto ljudskih napevov, da bi jih pripravil za manjši orkester, ki bi spremljal kotalkarski nastop. Za vsako pesem so mi natančno določili, koliko minut naj traja vsak napev, da se bo skladal z gibi

kotalkarjev. Res sem to naredil z uro v roki. Napeve je posnel dirigent Cipci z ljubljanskim orkestrom zato, da ga bodo vrteli med nastopom na Opčinah. K sreči sem še v času dobil nazaj partituro. Trak, ki so ga izročili Poletu, pa se je po čudnem slučaju izgubil in ga nikakor niso mogli več najti. Tako je vsa zadeva padla v vodo, prav tako tudi moj trud s komponiranjem.«³⁸

Druga skladba za simfonični orkester je simfonična pesnitev Le vkup uboga gmajna, ki jo je komponiral v letih 1950 do 1952. V tej simfonični pesnitvi je poleg izbrane kompozicijske tehnike uporabil tudi ljudski pesmi Kaj ti je deklica in Gozdič je že zelen. O nastanku skladbe je dejal: »Simfonična pesnitev je nastala iz načrta za ne vokalno in glasbeno reportažo slovenske zgodovine. Sklenil sem glasbeno prikazati slovensko zgodovino od Matije Gubca dalje. Skladbo sem razdelil na tri dele. V prvem delu sem hotel prikazati nasilje nad slovenskim narodom, tlačitelja, ki diktira svojo voljo. Zato je glasba v tem delu groba, ker naj bi predstavljala tiranijo. Drugi del naj bi pokazal, kako je narod reagiral. Najprej z žalostjo, resignacijo, ki prehaja že skoraj v obup. Skozi ta del se prepletajo žalostni motivi narodnih pesmi Kaj ti je deklica? In Gozdič je že zelen. V tretjem delu pa sem želel pokazati odpor, željo po svobodi. V začetku slišiš fragmente motivov iz pesmi Le vkup uboga gmajna. Polagoma pa postaja ta motiv vedno bolj jasen, počasen, a odločen, na koncu pa že zelo širok kot zmagovit spev.«³⁹

Ljudske pesmi je Vrabec uporabil tudi v svojem zadnjem najobsežnejšem delu, operi Tolminski punt, ki je nastajala v letih od 1981 do 1986. Libreto je napisal zgodovinar in slavist Janez Dolenc iz Tolmina na skladateljevo pobudo po motivih romana Ivana Preglja, nekaterih drugih virih in po razpravah Boga Grafenauerja. Opera je napisana v treh dejanjih in devetih slikah. Skozi celo opero se prepleta motiv ljudske pesmi Le vkup, uboga gmajna. Ponavlja se v vseh prizorih, ki se nanašajo na upor. Motiv je tudi nekajkrat variiral za izvedbo posameznih glasbil. V tretji sliki drugega dejanja pa je uporabil še napev ljudske pesmi Kaj ti je deklica? kot pripravo za tajno zborovanje na

³⁵ Vrabec, *Ljudske nabožne*, 1974.

³⁶ Vrabec, *Ljudske nabožne*, 2018.

³⁷ Kralj, *Ubaldo Vrabec 1905 -1992*, str. 207.

³⁸ Vrabec, *Moja skladateljska pot*, str. 21.

³⁹ Vrabec, *Ubaldo. Moja skladateljska pot*, str. 19.

Mengorah.⁴⁰ Vrabčeva opera je »pravo epsko delo, široko zasnovano in razvita v moderno zasnovanem glasbenem izrazu.«⁴¹ O uporabi ljudskih napevov je Vrabec povedal: »V čisto instrumentalnih delih sem uporabil nekaj narodnih motivov; za vse nastope očaka Simona Golje sem, nekako na wagnerjanski način, uporabil svečan, originalen motiv. Skozi celo opero pa se oglaša začetni motiv iz *Le vkup, uboga gmajna*. Ta motiv sem variiral tudi samo na tri tone, da ga, zdi se mi dovolj razpoznavno, izvajajo pevke same...«⁴²

Priredbe in harmonizacije ljudskih pesmi Vrabec ni uporabil le v vokalnih, instrumentalnih in vokalno-instrumentalnih skladbah, temveč najdemo priredbo tudi za radijske namene. Za radio Koper Capodistria je napisal siglo. Združil je začetna motiva dveh ljudskih pesmi: slovensko ljudsko pesem Barčica po morju plava in italijansko ljudsko *In mezzo al mar*. Iz dveh motivov je nastala melodija, ki jo je koprski radio predvajal na začetku svojih vsakodnevnih oddaj in tako je postala prepoznavni signal koprskega radia.⁴³

Priredbe ljudskih pesmi za odrasle zборе so izšle tudi v notnih zbirkah. Leta 1974 je izšla zbirka za mešane in moške zборе z naslovom *Ljudske nabozne*. V letu 2018 pa je bila omenjena zbirka dopolnjena s priredbami posameznih skladb v različicah, katere je napisal za Tržaški oktet. Druga zbirka, *Ljudski napevi*, je izšla leta 1976 in jo je prav tako kot prvo zbirko izdala Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu. V njej je zbranih in objavljenih 13 priredb ljudskih pesmi za mešani pevski zbor.

V času vodenja mešanega zbora Jacobus Gallus je za ljubljanski radio in za prvo gramofonsko ploščo posnel⁴⁴ leta 1971 19 priredb ljudskih pesmi. 15 pesmi v priredbi Ubalda Vrabca, dve priredbi ljudskih pesmi Karla Boštjančiča in dve priredbi izpod peresa Emila Adamiča.⁴⁵ Gramofonska plošča je izšla leta 1972.

Zaključek

Ubald Vrabec ima v svojem glasbenem opusu veliko harmonizacij in obdelav ljudskih pesmi iz različnih slovenskih pokrajin, tržaške ljudske, me-džimurske in dalmatinske ljudske pesmi, katere je priredil z mislijo, da jih bodo pevke in pevci lahko izvajali. Številne priredbe za mešani pevski zbor je v celoti izvedel s svojimi zbori. Delo z zbori ga je naravnost gnalo v zborovsko ustvarjalnost. Nekoč je sam omenil, da mu je delo z zborom dalo pobudo za priredbo ljudske pesmi ali se je sredi dela porodila ideja in vzniknila notranja potreba po umetniški izvedbi. Tako so nastale priredbe ljudskih pesmi. Vsako priredbo je »pilil« toliko časa, da je vsak pevski glas bil izdelan do popolnosti. Ko pa so nastale težave, je posamezen del komponiral »takt za taktom« kot je vedno rad povedal. Zavedal se je, da mora pri komponiranju skladbe upoštevati tudi zahtevnost, ta pa je pri izvedbi velikokrat največja težava pevcev v različnih pevskih zborih. Zato je vsako pesem sam zapel in sicer vsak glas natančno in ob tem ugotavljal, v kolikšni meri je izvedba dobra oziroma, kje bodo pevci in pevke imeli težave. Zato je pri svojem delu raje uporabljal kontrapunkt kot pa pravila harmonije.⁴⁶

Z izvedbami svojih skladb ni bil vedno zadovoljen, predvsem takrat, ko so priredbe ljudskih pesmi izvajali najboljši pevski sestavi. Do teh je bil zelo kritičen in neusmiljen. Kljub številnim priredbam ljudskih pesmi, še danes niso v celoti objavljene in ostajajo v rokopisih. Nekatere ljudske pesmi je priredil za mešani in moški zbor, saj so bile potrebe pevskih zborov in povpraševanja zborovodij velike. Zborovske literature ni bilo veliko natisnjene, zato so morali zborovodje ročno prepisovati partiture za svoje pevce in pevke.

Instrumentalnih in vokalno-instrumentalnih del, v katere je vključeval napeve ljudskih pesmi, je v primerjavi z zborovskimi skladbami, malo. Tudi izvedbe posameznih skladb so bile le v času

⁴⁰ Kralj, *Ubald Vrabec 1905 -1992*, str. 238 – 239.

⁴¹ Bratuž, *Primorski dnevnik*, 3. 12. 1989.

⁴² Bratuž, *Primorski dnevnik*, 3. 12. 1989, str. 15.

⁴³ Kralj, *Ubald Vrabec 1905 – 1992*, str. 290.

⁴⁴ Snemanje je bilo 18. in 19. 12. 1971 v Kulturnem domu v Trstu. Kronika Komornega zbora/zbora Jacobus Gallus.

⁴⁵ Seznam posnetih skladb za gramofonsko ploščo: Rasti mi, rasti. Polževa ženitev, Reva udovčeva, Rožic ne bom trgala,

Bratci veseli, Potrkan ples, Barčica, Zgeblena lebjezen, Po cesti gre, Sirota, Oj, božime, Nocoj pa, oh, nocoj, Ne tožim, Njega ni, Rasti rožmarin (priredba Karla Boštjančiča), Zabučale gore, Prišel ljubi je pod goro (priredba Emil Adamič), Kaj pa delajo ptički, Nocoj se mi je sanjalo. Kronika Komornega zbora.

⁴⁶ Vrabec, *Moja skladateljska pot*, str. 24.

skladateljevega življenja. Večina partitur je tako še vedno v rokopisih.

Glasbeni opus s priredbami ljudskih pesmi je harmonsko in kompozicijsko bogat. Znanje harmonije in kontrapunkta kažeta skladatelja Ubalda Vrabca v svoji tehniki komponiranja, pri kateri je hodil svojo pot. Vsako posnemanje in slutnja, da posnema katerega izmed skladateljev, ga je vznemirila in je glasbeno idejo oz. motiv zavrzel ter iskal nove poti k obdelavi ljudskega napeva. Tako je ostal zvest svojemu nauku, da je posnemanje slabost glasbenega ustvarjanja.

S svojim prizadevanjem in uspehom je Vrabec pokazal, kako je z jasnim programom in natančno zastavljenim delom, z voljo in znanjem, lahko načrtovati pot postopnemu razvoju do določene višje izvajalske kulture. Prav v tem je pomemben Vrabčev vpliv na razvoj primorsko-zamejskih zborov, ki so jih začeli ustanavljati mlajši zborovodje. K uspešnemu razvoju zborovskega poustvarjanja je Vrabec prispeval tudi kot član žirij, svetovalec in kot vzor vztrajnega ter žilavega zborovodje s svojimi bogatimi izkušnjami, znanjem in izrazito muzikalno kulturo. Vrabčevo delo predstavlja pomemben delež k celostni glasbeni kulturi na Slovenskem, poseben pomen pa ima za utrditev in razvoj kulturnega življenja med zamejskimi Slovenci, za potrditve kulturne izvirnosti in njegovih vrednot kot rezultat hotenj in prizadevanj slovenskega življa onstran meje. Iz lastnih pojmovanj in umetniških pogledov si je izoblikoval svojstven slog.

Viri in literatura

Arhivski viri

Pokrajinski arhiv Maribor

fond Glasbene matice, škatla št. 3, Poročilo ob šolskem letu 1935/36, GM Maribor 1936; šolsko leto 1936/37; poročilo ob XX. šolskem letu 1938/39, GM Maribor 1939; poročilo ob XXI. šolskem letu 1939/40, GM Maribor 1940; Zapisnik 4. redne odborove seje v poslovnem letu 1936/37; Šolsko poročilo za sejo centralnega odbora Glasbene matice, dne 16. 11. 1936.

Zveza cerkvenih pevskih zborov Trst

Kronika Komornega zbora Trst, rokopis.
Rokopisi skladb Ubalda Vrabca
Certificato Ubald Vrabec

Monografije

Kralj, Bojana: *Ubald Vrabec 1905 – 1992*. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 2005.

Lukeš, Neva: *Delčki našega vsakdana*. Koper: Fontana, 1997.

Notne zbirke

Vrabec, Ubald. *Ljudske nabožne*. Trst: Zveza cerkvenih pevskih zborov, 1974.

Vrabec, Ubald. *Ljudske nabožne*. Trst: Nomos, 2018.

Vrabec, Ubald: *Ljudski napevi*. Trst: Zveza cerkvenih pevskih zborov, 1976.

Vrabec, Ubald. *Slovenske narodne pesmi*. Trst: Slovensko hrvaška prosvetna zveza, 1947.

Članki

Bratuž, Andrej. Ubald Vrabec: Tolminski puntarji. *Primorski dnevnik*, 3. 12. 1989, leto 45, št. 279, str. 15.

Grilc, Janez. Ubald Vrabec. *Naši zbori*, 1959, letnik XVI, št. 4, str. 25 – 26.

Grilc, Dušan. Ubald Vrabcu za 80. rojstni dan. *Primorski dnevnik*, 11. 12. 1985, str. 5.

Harej, Zorko. Ubald Vrabec, glasbenik in javni delavec. Gorica: *Koledar Goriške Mohorjeve družbe*, 1977, str. 78 – 84.

Lepota naše pesmi osvaja našo mejo. *Mariborski večernik Jutra*, 8. 5. 1937, letnik 18, št. 103, str. 2 – 3.

Nedoh, Danjela. Ubald Vrabec med nagrajenci. *Zaliv*, 1967, št. 8 – 9, str. 210 – 213.

Mirk, Vasilij. Tržaška Glasbena matica. *Zbori*, V, 1929, št. 1, str. 5.

Rutar, Marija. Tolminska je pesem. *Tolminski zbornik*, 1975, str. 290.

Vrabec, Ubald. Glasbena matica v desetletju 1918 – 1928. *Jadranski koledar*, 1966, str. 166 – 169.

Vrabec, Ubald. Zborovodjevi spomini. *Zaliv*, Trst, 1989, str. 33 – 34.

Vrabec, Ubald. Moja skladateljska pot. *Zaliv*, Trst, 1988, str. 13 – 25.

Vrabec, Ubald. Zbor Jacobus Gallus. *Naši zbori*, letnik XVII, št. 6, str. 45 – 46.

Izseljenci v južni Ameriki. *Enciklopedija Slovenije*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990, 4. knjiga, str. 223 – 226.

Zusammenfassung

„WENN DIE MUTTER SINGT, WIRD AUCH DAS KIND SINGEN“

Volksweisen im Musikeuvre des Komponisten Ubald Vrabec

Ubald Vrabec wirkte auf dem Gebiet der Musik, und zwar sowohl im schöpferischen Musikschaffen als auch in der Darbietung. Fast fünfzig Jahre leitete er Sängerkhöre und komponierte auch für sie. Nach dem Jahr 1927, als die faschistischen Machthaber alle slowenischen Kulturvereine auflösten, übersiedelte er nach Argentinien, wo er zusammen mit Emigranten tätig war, zunächst in Buenos Aires, wo er einen Chor leitete, später auch in Cordoba. Nach zwei Jahren in Argentinien zog er nach Jugoslawien. In Maribor nahm er die Stelle des Chorleiters beim Sängerkhor Grafika an, später leitete er auch einen Chor küstenländischer Sänger mit dem Namen Jadran sowie die Chöre Nanos und Kolo. In dieser Marburger Zeit beginnt die erste Schaffensperiode von Vrabec. Während des Zweiten Weltkriegs kehrte er nach Triest zurück und leitete einen Chor in Gropada/Gropada, nach dem Krieg dann Chöre in Rojan/Roiano, Barkovlje/Barcola, Sv. Ivan/San Giovanni in Triest, Nabrežina/Aurisina und Bazovica/Basovizza. Im Jahr 1945 übernahm er die Leitung des Kammerchores Triest für das Triester Radio. Der Chor wurde nach einer kürzeren Stilllegung in Jacobus Gallus umbenannt. Mit diesem Chor legte Vrabec die Grundlagen für die weitere Entwicklung der Chorkultur im Triester Gebiet. Als Komponist schuf er ein umfangreiches musikalisches Oeuvre von Chorstücken für unterschiedliche Besetzungen. Darunter finden sich auch Bearbeitungen von slowenischen und dalmatinischen Volksliedern sowie Volksliedern aus Triest und dem Medžimurje/Zwischenmurgebiet, außerdem Autorenwerke. Als Komponist und Chorleiter interpretierte er die Mu-

sikwerke mit seinen Chören für die Zwecke und Bedürfnisse der Sendungen von Radio Triest in den Jahren 1945 bis 1971, als er dann die Leitung des Kammerchores bzw. in Jacobus Gallus umbenannten Chores beendete. Die Kompositionstechnik bei der Schaffung der Chorwerke beruht auf der Verwendung des Kontrapunktes und auf Elementen der Harmonie. Beim Komponieren ging er seinen »eigenen Weg«, denn er wollte originell sein. Die Imitation interessierte ihn nicht, daher verzichtete er lieber auf einzelne Motive als sie in seinen Werken zu verwenden. Das Oeuvre an instrumentalen und vokal-instrumentalen Musikstücken ist etwas bescheidener. Auch in diesen Werken nutzte er Volksweisen, die er variierte oder als Ganzes verwendete. Als langjähriger Mitarbeiter und Chorleiter von Radio Triest schrieb er die Kennmelodie für Radio Koper/Capodistria, in der er zwei Motive eines slowenischen und eines italienischen Volksliedes zusammenführte. Die Kennmelodie wurde am Beginn der täglichen Sendungen gespielt und wurde so zum Erkennungszeichen für Radio Koper/Capodistria. Bearbeitungen von Volksliedern gab er in verschiedenen Notensammlungen heraus, zusammen mit Autorenwerken. Zwei Notensammlungen seiner Volksliedbearbeitungen gab die Zveza cerkvenih pevskih zborov (Verband der Kirchenchöre) in Triest heraus, und zwar Ljudske nabožne (1974), die 2018 eine Neuauflage und Ergänzung bekam, sowie Ljudski napevi (1976). In seiner Zeit als Chorleiter nahm er für Radiosendungen von Radio Triest und Radio Koper/Capodistria Bearbeitungen von Volksliedern auf. So nahm er im Jahr 1971 auch eine Schallplatte mit 18 Volksliedbearbeitungen auf. Ubald Vrabec war aber nicht nur Komponist und Chorleiter, sondern auch Mitglied von Fachjürys, Berater, Musikpädagoge in Maribor und Triest, Musikkritiker und Publizist beim slowenischen Radio Triest, bei der Triester Zeitung Primorski dnevnik und verschiedenen anderen Magazinen und Zeitungen in Triest und Ljubljana. Sein Lebenswerk stellt einen bedeutenden Beitrag zur ganzheitlichen Musikkultur der slowenischen Minderheiten im Ausland sowie für Slowenien dar.

Schlagwörter: Volkslied, Bearbeitung, Komponist